

การแบ่งวรรณะระหว่างชาติจากผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

The division of castes among nations based on the work of M.R. Kukrit Pramoj

เจื่อง ถิ หั่ง^{1*}

Truong Thi Hang^{1*}

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษาเรื่องการแบ่งวรรณะระหว่างชาติด้วยการประมวลผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และใช้คำว่า “วรรณะ” ในฐานะเป็นเครื่องแบ่งกลุ่ม ผลการศึกษาจึงสะท้อนความหลากหลายของแต่ละสังคมและในระหว่างชาติมากกว่าการแบ่งชั้นสูง-ต่ำที่จะทำให้เกิดความแตกแยกกันขึ้น โดยพบความแตกต่างด้านการเมืองการปกครอง วิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงศิลปะและวัฒนธรรม ด้านลักษณะการปกครอง เมืองอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสทำให้ประเทศมหาอำนาจทั้งสองแตกต่างจากโปรตุเกส และส่งผลให้ชาวพื้นเมืองมีความผูกพันกับโปรตุเกสมากกว่าชาวตะวันตกชนชาติอื่น ขณะที่ตำแหน่ง “ประมุขแห่งรัฐ” ของมาเลเซีย ซึ่งมาจากการเลือกตั้งและอยู่ในระยะเวลา 5 ปี ทำให้สุลต่านมาเลเซียแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ทั่วไป ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่พบว่า กระดุมบนเสื้อราชปะแตน จำนวน 5 เม็ด ทำให้ไทยแตกต่างจากเขมร และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของฝรั่งที่เข้ามาทำป่าไม้ในจังหวัดลำปาง ทำให้ชาวตะวันตกกลุ่มนี้แตกต่างจากคนพื้นเมือง ด้านศิลปะและวัฒนธรรม โขนหลวงและละครในของเมืองไทยไม่เพียงขึ้นชื่อว่า ประเสริฐที่สุด แต่ยังเป็นเครื่องแบ่งแยกระหว่างไทยกับประเทศราชอย่างเขมรและลาว ขณะที่การอาบน้ำทั้งที่นุ่งผ้าทำให้ชาวไทย โดยเฉพาะชาวไทยภาคกลางในยุคก่อนจะได้รับวัฒนธรรมตะวันตก แตกต่างจากชนบางกลุ่มในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างประชาชนในประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น

คำสำคัญ: การแบ่งวรรณะ การเมืองการปกครอง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

Abstract

This article aims to investigate the division of castes among nations based on the work of M.R. Kukrit Pramoj and relies on the word "caste" as the grouping criteria. The results of the study therefore reflect the diversity of each society and between nations, rather than the division of the society into high-low levels that would cause social conflict. They also reveal differences in aspects of politics and administration, ways of life, including arts and culture. In terms of politics and administration, the British and French colonial cities distinguished the two great powers from Portugal and resulted in the natives having closer ties to Portugal than other Western nations. While Malaysia's elected "head of state" position for 5 years set the sultanate of Malaysia apart from the monarchs in general. In terms of lifestyle, 5 buttons on the Ratchapataen shirt distinguished Thais from Khmer, and the way of life of westerners who come to forestry in Lampang province set this group

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹ Faculty of Humanities and Social Science, Lampang Rajabhat University

* Corresponding author. E-mail: truongthihang.vn@gmail.com

Received: March 14, 2024; Revised: April 9, 2024; Accepted: April 19, 2024

of Westerners apart from the natives. In terms of art and culture, Khon Luang and drama in Thailand are not only known as the most sublime, but it is also a divide between the people of Thailand and the Tributary states like Cambodia and Laos. Also, bathing while wearing clothes caused Thais, especially the central Thais in the pre-modern era, different from some peoples in Southeast Asia, such as people in Indonesia.

Keywords: the division of castes, politics and administration, ways of life, arts and culture, M.R. Kukrit Pramoj

บทนำ

คำว่า “วรรณะ” แปลความหมายตรง ๆ ว่าสี่แห่งผิวกาย (The Royal Institute, 2013) เนื่องจากสังคมอริยยุคพระเวทแบ่งคนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร โดยคนที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์สืบเชื้อสายมาจากชนเผ่าอริยะที่เป็นคนผิวขาว ขณะที่ศูทรเป็นชาวพื้นเมืองในชมพูทวีปที่ผิวเป็นสีดำ ทำให้ต้องอยู่ในวรรณะต่ำสุดและมีหน้าที่รับใช้วรรณะทั้งสามที่อยู่เหนือกว่าตน การจัดลำดับให้แก่กลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมอริยะมีผลอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่เพียงอาศัยเชื้อชาติเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน โดยใช้วิธีสังเกตง่าย ๆ อย่างการดูสีแห่งผิวกาย อริยะก็นำแนวคิดที่เป็นนามธรรม คือ “ความบริสุทธิ์” มาเป็นเครื่องประเมินความสูงต่ำของบุคคล Wansu (2020) ให้ข้อมูลว่า คัมภีร์พระเวทในปุรุชสูกตะ (Purusha Sukta) ซึ่งเรียบเรียงเมื่อประมาณ 1,200 - 1,000 ปีก่อนคริสตกาลกล่าวถึงระบบจตุรวรรณะว่า กำเนิดจากอวัยวะสี่ส่วนของพระพรหมและมีหน้าที่แตกต่างกัน วรรณะพราหมณ์กำเนิดจากพระโอษฐ์ (ปาก) ของพระพรหม มีหน้าที่สวดมนต์และให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์ ประกอบด้วยนักบวชและนักปราชญ์ทั้งหลาย วรรณะกษัตริย์กำเนิดจากพระอุระ (อก) ของพระพรหม ทำหน้าที่สู้รบและป้องกันหรือขยายอาณาจักร ประกอบด้วยนักปกครองและนักรบ วรรณะแพศย์กำเนิดจากพระเพลา (ตัก) ของพระพรหม เป็นกลุ่มที่แสวงหาทรัพย์สมบัติ ประกอบด้วยพ่อค้าและเกษตรกร ขณะที่ศูทรกำเนิดจากพระบาท (เท้า) ของพระพรหม ประกอบด้วยกรรมกร ลูกจ้างและผู้ใช้แรงงาน มีหน้าที่รับใช้สามวรรณะแรก เนื่องจาก “ความบริสุทธิ์” เป็นแนวคิดหลักที่ทรงอิทธิพลต่อการจัดลำดับชั้นในสังคมอริยะ สี่ประจำของวรรณะพราหมณ์จึงเป็นสี่ชาวสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ขณะที่สี่แดงเป็นสี่ประจำของวรรณะกษัตริย์ สี่เหลืองเป็นสี่ประจำของวรรณะแพศย์ และสีดำเป็นสี่ประจำของวรรณะศูทร ครั้นระบบจตุรวรรณะเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคม กลุ่มชนที่สืบเชื้อสายมาจากอริยะก็เริ่มวางหลักการที่เป็นรูปธรรมและแน่นอนตายตัวเพื่อรักษาสถานะสูงส่งของตนไว้ถาวร “ความบริสุทธิ์” จึงถูกผูกโยงเข้ากับพิธีกรรมที่เรียกว่า “อุปนัยนะ” พิธีนี้ทำให้เด็กชายในวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ ได้เกิดเป็นครั้งที่สอง เป็นการเกิดใหม่ทางจิตวิญญาณ และทำให้ได้เข้าสู่สังคมอริยะอย่างสมบูรณ์ ผู้ที่ผ่านพิธีอุปนัยนะจะมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ทวิชาติ” พลวัตในการแบ่งวรรณะของอินเดียมีความชัดเจนขึ้นเมื่อพราหมณ์พยายามแยกตัวออกจากชนอีกสองกลุ่มที่สืบเชื้อสายจากอริยะ คือ กษัตริย์และแพศย์ ด้วยการกำหนดว่า คนในวรรณะพราหมณ์เท่านั้นที่เป็น “ทวิชาติ” (Sathiankoset-Nakapratheep, 2008) Keawsufong (2018) ให้ความเห็นว่าแนวคิดตอบโต้การแบ่งวรรณะในสังคมอินเดียเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อพระพุทธเจ้าสถาปนาพระพุทธศาสนา และเปิดรับบุคคลที่มาจากทุกชนชั้นวรรณะตามหลักที่มนุษย์มีความเสมอภาคในการเข้าถึงความหลุดพ้น ในจารีต

พระพุทธศาสนา กษัตริย์ที่บวชภายหลังต้องแสดงความเคารพต่อพระอุบาลีที่บวชก่อนแม้เขาจะเคยเป็นช่างกลบกลและเหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพานก็พิสูจน์แล้วว่า พระอุบาลีสามารถจำพระวินัยอย่างดีเยี่ยม และได้เป็นองค์แสดงพระวินัยในคราวทำปฐมสังคายนา พระพุทธเจ้ายังหักล้างแนวคิดกำเนิดวรรณะทั้งสี่ในอัครคณสูตรด้วยการพูดถึงวิวัฒนาการของโลก มนุษย์ และระบบวรรณะ เพื่อยืนยันว่า ข้ออ้างที่วรรณะมาจากปุระสุกตะหรือพระมนุสส์นั้น ไม่เป็นความจริง

เป็นเรื่องยากที่จะตัดสินว่า ลัทธิสังคมนิยมที่ชูประเด็นความเสมอภาคและการปลดปล่อยชนชั้นล่างตั้งอยู่บนหลักการของพระพุทธศาสนาหรือไม่ เนื่องจากลัทธินี้เน้นอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในเชิงวิทยาศาสตร์และศาสนาก็แทบจะเป็นเรื่องต้องห้ามด้วย อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่า อุดมการณ์ของลัทธิสังคมนิยมมีความใกล้เคียงกับจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ มนุษย์มีสิทธิหน้าที่ และมีโอกาสในการแสวงหาความสุขอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนความแตกต่างอยู่ที่มรรคาในการบรรลุเป้าหมาย และมุมมองเกี่ยวกับศักยภาพของปัจเจกบุคคล พระพุทธศาสนาถือว่า การหลุดพ้นจากความทุกข์ต้องอาศัยปัจจัยภายใน คือ ความพยายามของแต่ละบุคคล แต่ลัทธิสังคมนิยมมองว่า ความสุขและความเจริญก้าวหน้าของประชาชนเกิดจากการขับเคลื่อนโดยส่วนกลางหรือรัฐ ลักษณะเด่นของลัทธิสังคมนิยมจึงอยู่ที่การวางแผนเศรษฐกิจจากรัฐบาลสู่ท้องถิ่นด้วยเชื่อว่า จะสามารถลดช่องว่างระหว่างกลุ่มชนในประเทศได้ รัฐยังเข้ามาควบคุมกิจการด้านสาธารณูปโภคเนื่องจากเป็นช่องทางที่อำนาจประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้โดยตรง นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ามองว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเป็นพุทธะหรือ “ผู้ตื่น” เพราะมีพุทธภาวะอยู่ในตัวตามธรรมชาติวิสัย แต่อาจมีลำดับขั้นตอนของพัฒนาการที่ไม่เท่ากัน ทำให้มีความเร็ว-ช้าในการบรรลุเป้าหมายแตกต่างกัน เมื่อตัดภาพมาที่ลัทธิสังคมนิยม ประเด็น “ศักยภาพ” ไม่เพียงถูกมองในแง่ที่มนุษย์มีเหมือนกัน แต่ยังถูกตีความให้อยู่ในระดับเดียวกันด้วย ดังนั้น ในระบอบสังคมนิยมประชาชนนอกจากจะมีสิทธิหน้าที่ และมีโอกาสแสวงหาความสุขอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ยังต้องมีความเจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กันด้วย เนื่องจากยอมรับความแตกต่างด้านศักยภาพของแต่ละบุคคล พระพุทธศาสนาจึงแบ่งมนุษย์ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ คนเลวที่ยังคงเลวอยู่เช่นเดิม คนเลวที่กลายเป็นคนดี คนเลวที่ก้าวพ้นความดีเลว (และบรรลุนิพพาน) คนดีที่กลายเป็นคนเลว คนดีที่ยังคงดีอยู่เช่นเดิม และคนดีที่ก้าวพ้นความดีเลว (และบรรลุนิพพาน) (Tewitcho, & Singsuriya, 2011) แตกต่างจากระบอบสังคมนิยมที่บริหารความเท่าเทียมด้วยการให้ประชาชนทำงานร่วมกันและแบ่งผลประโยชน์ให้เสมอกัน อย่างไรก็ตาม วิถีทางเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามในช่วงปฏิรูปที่ดิน (ค.ศ. 1953 - 1956) ผลกระทบจากการปฏิวัติทางวัฒนธรรมของจีนที่กินเวลายาวนานถึง 10 ปี (ค.ศ. 1966 - 1976) รวมถึงการล่มสลายของโซเวียตรัสเซียและประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกช่วง ค.ศ. 1989 - 1990 ได้สะท้อนข้อบกพร่องบางประการของลัทธิสังคมนิยม ประเทศสังคมนิยมอย่างจีนและเวียดนามจึงปรับเปลี่ยนนโยบายทางสังคม วัฒนธรรม การต่างประเทศ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานเอกชนมีบทบาทในการกระตุ้นระบบเศรษฐกิจภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดจากส่วนกลาง แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมรวมถึงลดช่องว่างระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ด้วยระบบภาษี ตลอดจนจรรยาบรรณให้กลุ่มที่มีรายได้สูงเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คนที่ด้อยโอกาสมากขึ้น ฯลฯ

การปรับตัวดังที่กล่าวมาทำให้จีนเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ขณะที่เวียดนามก็มีพัฒนาการในแบบก้าวกระโดด และเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ทั้งหมดที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการแบ่งวรรณะที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างกลุ่มมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน และอาจมีมาก่อนที่ชนเผ่าอริยะจะเข้าไปตั้งรกรากในชมพูทวีป Pramoj (2010) ตั้งข้อสังเกตว่า ตั้งแต่เอเชียอาคเนย์ขึ้นไปจนถึงดินแดนญี่ปุ่นสมัยก่อนล้วนมีพื้นเป็นสีดำ รูปเขียนของญี่ปุ่นสมัยโบราณจึงปรากฏผู้หญิงที่พื้นเป็นสีดำทั้งหมด ขณะที่ชาวไทยมีพื้นเป็นสีดำเพราะกินหมาก ชาวญี่ปุ่นต้องใช้กาบมะพร้าวเผาป่นเป็นสีดำแล้วคลุกน้ำมันตานีมาทาพื้นเนื่องจากไม่มีวัฒนธรรมกินหมากเหมือนไทย ในสมัยโบราณสุนทรียภาพแห่งความงามกำหนดให้พื้นต้องเป็นสีดำเพราะพื้นขาวเป็นพื้นของสัตว์ ไม่ใช่พื้นมนุษย์ การศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมญี่ปุ่นทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า ในการสร้างความแตกต่าง ชาวญี่ปุ่นไม่พยายามปรับเปลี่ยนบริบทเพราะเป็นเรื่องสุดวิสัย แต่จะหันมาเปลี่ยนที่ตัวเอง เช่น ในประเพณีการย้อมพื้นดำ ชาวญี่ปุ่นต้องการแสดงว่า ตนแตกต่างจากสัตว์ที่พื้นเป็นสีขาว อนึ่ง ในสมัยโบราณที่การแบ่งวรรณะแทบจะเป็นแบบแผนที่สำคัญที่สุดในสังคม ชนชั้นสูงญี่ปุ่นก็พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองแตกต่างจากสามัญชน ครั้นการศึกษาพระพุทธศาสนานิกายมหายานได้รับความนิยมอย่างสูง โดยมีสำนักต่าง ๆ ทำหน้าที่เผยแพร่ในหมู่ชาวไร่ชาวนาที่อาศัยอยู่ตามชนบท ชนชั้นสูงญี่ปุ่นก็หันมาศึกษาลัทธิเซนที่รับเข้ามาใหม่ เพื่อแยกตนออกจากคนทั่วไปที่กำลังคลั่งไคล้พระพุทธศาสนา

เห็นได้ว่า คำว่า “วรรณะ” จากความหมายเดิมที่แปลว่า สีแห่งผิวกาย ก็กลายเป็นศัพท์ที่สื่อถึงการแบ่งชนชั้นโดยภาพรวม ซึ่งหมายถึงการแบ่งแยกในด้านอื่น ๆ นอกจากสีผิว อย่างไรก็ตาม หลักของการแบ่งวรรณะในแง่ที่เป็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มชนไม่เคยเปลี่ยน เช่น ยุโรปในสมัยปกครองด้วยระบบบิวดัล (Feudalism) ใช้สิทธิเหนือที่ดินเป็นเครื่องกำหนดฐานันดรและหน้าที่ของประชาชน (Pramoj, 2005) เมืองไทยตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใช้วิธีวัดศักดิ์ของบุคคลด้วยจำนวนไรที่เป็นมาตรวัดพื้นที่นา เรียกว่า “ศักดินา” แล้วนำศักดินามาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และฐานะของพลเมืองอีกต่อหนึ่ง (Pramoj, 2010) สังคมแซมเบียในแอฟริกาใต้ทั้งในช่วงก่อนและหลังจากที่พ้นจากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ใช้โคเป็นเครื่องประเมินเกียรติและอิทธิพลของบุคคล (Pramoj, 2002) ฯลฯ การศึกษาการแบ่งวรรณะระหว่างชาติจากผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ครั้นนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “วรรณะ” ในความหมายกว้าง คือ มองในแง่ที่เป็นการแบ่งกลุ่มโดยมีความแตกต่างบางอย่างเป็นหลักยึด ผลการศึกษาจึงสะท้อนความหลากหลายของแต่ละสังคมและในระหว่างชาติมากกว่าที่จะเป็นการประเมินความสูง-ต่ำในแง่ที่จะก่อให้เกิดความแตกแยกกัน

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประเด็นการแบ่งวรรณะระหว่างชาติจากการประมวลผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จำนวน 87 เรื่อง โดยพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องในผลงานจำนวน 10 เรื่อง ประกอบด้วยความแตกต่างด้านการเมืองการปกครอง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และศิลปะและวัฒนธรรม ความแตกต่างด้านการเมืองการปกครองประกอบด้วยลักษณะการปกครองอาณานิคมที่ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสแตกต่างกับโปรตุเกส และจำนวนปีที่

พระมหากษัตริย์อยู่ในตำแหน่ง “ประมุขแห่งรัฐ” ก็ทำให้สูลต่านมาเลเซียแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศอื่น ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พบความแตกต่างเกี่ยวกับการแต่งกายที่ไม่เพียงทำให้ไทยแตกต่างจากเขมร แต่ยังสะท้อนถึงกระแสการหิบบัณฑิตวัฒนธรรมระหว่างอาณาจักรที่มีพรมแดนติดต่อกัน การที่ฝรั่งที่เป็นนายห้างและผู้ช่วยนายห้างป่าไม่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามแบบฉบับของชาวอังกฤษ ทำให้ชาวตะวันตกกลุ่มนี้แตกต่างจากชาวลำปางผู้เป็นเจ้าของถิ่น ขณะที่ความแตกต่างด้านศิลปะและวัฒนธรรม ประกอบด้วยเรื่องที่ใช้ของหวงและละครโนเป็นเครื่องแบ่งแยกระหว่างไทยกับเขมรและลาวในฐานะประเทศราช รวมถึงวัฒนธรรมการอาบน้ำที่ทำให้ชาวไทยโดยเฉพาะชาวไทยภาคกลางในยุคก่อนจะได้รับวัฒนธรรมตะวันตก แตกต่างจากชนบางกลุ่มในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการขยายขอบเขตของการศึกษา “วรรณะ” ในแง่ที่เป็นการแบ่งกลุ่มโดยมีความแตกต่างทางการเมืองการปกครอง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และศิลปวัฒนธรรมเป็นหลักยึด แทนที่จะพิจารณาเฉพาะความแตกต่างด้านสีผิวเหมือนในสังคมอริยยุคพระเวท ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการแบ่งวรรณะระหว่างกลุ่มชนภายในชาติเดียวกันจากการประมวลผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อีกด้วย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้ข้อมูลจากเอกสาร และดำเนินการวิจัยตามสี่ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “วรรณะ” ตลอดจนผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จำนวน 87 เรื่อง
2. ขั้นตอนการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาผลงานจำนวน 87 เรื่องดังกล่าวอย่างละเอียด ทำให้ทราบว่าผลงานที่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับการแบ่งวรรณะระหว่างชาติมีทั้งหมด 10 เรื่อง ดัง (Table 1)
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการแบ่งวรรณะระหว่างชาติจากผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยใช้กรอบการศึกษาตามคำนิยามความหมายของคำว่า “วรรณะ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (The Royal Institute, 2013) หลักการทางวิชาการเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มที่นำเสนอโดย Tewitcho, & Singsuriya (2011) ทำให้ได้ผลการวิจัยสามประเด็น คือ การแบ่งวรรณะด้านการเมืองการปกครอง การแบ่งวรรณะด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการแบ่งวรรณะด้านศิลปะและวัฒนธรรม
4. ขั้นตอนการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยทั้งสามประเด็นดังกล่าวด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

Table 1 Data classification.

No.	M.R. Kukrit Pramoj's works	data classification		
		politics and administration	ways of life	arts and culture
1	Skeleton in the cupboard (1961)			✓
2	Inner cities-outer cities (1971)	✓		
3	Knowing the neighbours (1979)	✓		
4	Kukrit Pramoj, 82 years old, Kukrit- style management (1993)		✓	
5	Khunchang Khunphaen, reread edition (2000)		✓	✓
6	Battle of complexions (2002)	✓		
7	A collection of democratic chronicles (2011)	✓		
8	Malay Dagger dance (2011)	✓		
9	The hot war (2013)	✓		
10	The Earth and its people (2015)		✓	

ผลการศึกษา

1. การแบ่งวรรณะระหว่างชาติด้านการเมืองการปกครอง

สาระในผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้ทราบการแบ่งวรรณะระหว่างประเทศล่าอาณานิคม ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และโปรตุเกส อันเกิดจากลักษณะการปกครองที่แตกต่างกัน ทั้งยังมีผลต่อความผูกพันที่ชาวพื้นเมืองมีต่อเจ้าล่าอาณานิคมในแต่ละภูมิภาค นอกจากนั้น การกำหนดจำนวนปีที่สุลต่านแต่ละองค์อยู่ในฐานะ “ประมุขแห่งรัฐ” ก็ทำให้สุลต่านมาเลเชียแตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศอื่น

1.1 ลักษณะการปกครองอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจ

ประเทศมหาอำนาจแม้จะมีเป้าหมายเดียวกัน คือ แสวงหาประโยชน์จากอาณานิคมให้ได้มากที่สุดและยาวนานที่สุด แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดปลีกย่อยแล้ว ยังพบความแตกต่างในลักษณะการปกครอง อังกฤษมักสร้างระเบียบการปกครองให้เป็นไปตามแบบของอังกฤษ ทำให้ชาวอาณานิคมมีสิทธิมีเสียง และมีการเลือกตั้งภายในขอบเขตจำกัดเพื่อที่ประชาชนจะค่อย ๆ เรียนรู้จนในที่สุดก็สามารถปกครองตนเองได้ อย่างไรก็ตาม ชาวอังกฤษไม่นิยมสมาคมกับคนพื้นเมืองจึงแยกตัวออกมาอยู่เป็นกลุ่มต่างหาก โดยสงวนขนบธรรมเนียมประเพณีอังกฤษไว้ใช้

เฉพาะในกลุ่มที่เป็นชาวอังกฤษด้วยกัน ชาวฝรั่งเศสแม้จะแยกตัวออกมาอยู่เป็นกลุ่มต่างหากเช่นเดียวกับชาวอังกฤษ แต่ยิ่งถือว่ามีความใกล้ชิดกับคนพื้นเมืองมากกว่า สำหรับชนบทรณนิยมประเพณีต่าง ๆ ก็เผยแพร่เฉพาะความคิดที่เป็นแบบฝรั่งเศส และไม่พยายามทำให้คนพื้นเมืองมีความเป็นฝรั่งเศสเสียทีเดียว ทั้งหมดนี้แตกต่างจากอาณานิคมของโปรตุเกสที่มีความเป็นโปรตุเกสอย่างจริงจัง โปรตุเกสจึงเป็นชาติที่เข้ากับชาวตะวันตกได้ใกล้ชิดกว่าชาวตะวันตกชาติอื่น ๆ เช่น เมืองมาเก๊าเคยรับอิทธิพลจากโปรตุเกสมายาวนาน ชาวจีนในเมืองมาเก๊าจึงมีความเป็นโปรตุเกสเป็นส่วนใหญ่ หรือแม้แต่เมืองมะละกาในประเทศมาเลเซียที่เคยขึ้นต่อโปรตุเกสก็ยังคงปรากฏร่องรอยอิทธิพลของโปรตุเกสจนทุกวันนี้

เมืองกัวในประเทศอินเดียซึ่งเคยเป็นอาณานิคมของโปรตุเกสในชวงเวลานานถึง 450 ปีเป็นอีกตัวอย่างที่น่าสนใจ Pramoj (2013b) ให้ข้อมูลว่า เมื่อ ค.ศ. 1961 ทหารอินเดียเข้ายึดเมืองกัว ทำให้อินเดียเป็นเอกราชโดยสมบูรณ์ทั้งประเทศ อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลา 450 ปีที่ปกครองเมืองกัว ชาวโปรตุเกสก็ไม่เคยวางแผนชนบทรณนิยมประเพณีของตน และพร้อมที่จะให้สิทธิเสมอภาคทางวัฒนธรรมและความเป็นอยู่แก่ชาวพื้นเมือง ชาวเมืองกัวจึงมีวิถีชีวิตและธรรมเนียมประเพณีเป็นแบบโปรตุเกส มีการใช้ภาษาโปรตุเกสในชีวิตประจำวัน บ้านช่องที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นไปอย่างโปรตุเกส และรสนิยมในวรรณคดี ดนตรี และอื่น ๆ ก็เป็นแบบโปรตุเกสทั้งสิ้น ในช่วงแรก ๆ ที่เข้าร่วมกับอินเดีย ชาวเมืองกัวมีความตื่นเต้นอย่างเห็นได้ชัด แม้คนบางกลุ่มจะไม่เห็นด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีเชื้อสายโปรตุเกส แต่หลังเข้าร่วมกับอินเดียได้ 4 ปีก็ปรากฏว่า ชาวเมืองกัวเกิดความไม่พอใจ และแม้แต่คนที่เคยเห็นว่าเมืองกัวควรเป็นเอกราชและรวมอยู่กับอินเดียก็เริ่มยอมรับว่าตนคิดผิด ชาวเมืองกัวส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาบ้านเมืองต่างหากจากอินเดีย และความคิดนี้ก็นำไปสู่การกระทบกันระหว่างรัฐบาลกลางกับชาวเมืองกัวโดยภาพรวม

ความขัดแย้งระหว่างชาวเมืองกัวกับรัฐบาลกลางอินเดียยังเกิดจากที่รัฐบาลมีแผนจะให้เมืองกัวขึ้นกับรัฐมหาราษฏรซึ่งอยู่ติดกัน เพราะกัวเป็นเมืองขนาดเล็กไม่สมควรให้ปกครองเป็นรัฐต่างหาก อนึ่ง ชาวเมืองกัวมีความรู้สึกที่ว่า ตนแตกต่างจากชาวอินเดียทั่วไป เป็นความรู้สึกดูหมิ่นกลุ่มชนที่มีความเป็นอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าและหย่อนพัฒนามากว่า หากมีการรวมเมืองกัวเข้ากับรัฐมหาราษฏร ชาวพื้นเมืองในรัฐมหาราษฏรก็จะไหลบ่าเข้ามาอยู่ในเมืองกัว ทำให้วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของเมืองกัวตกต่ำลง นับตั้งแต่ทหารอินเดียเข้ายึดเมืองกัวกลับคืนจากโปรตุเกส รัฐบาลกลางก็ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่เคยอยู่กับโปรตุเกสมาก่อนเข้าไปตั้งรกรากจำนวนมาก ทำให้ชาวเมืองกัวรังเกียจและดูถูกดูหมิ่น และการที่ชาวอินเดียกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางก็ทำให้เกิดข้อครหาว่า กลุ่มที่เข้ามาใหม่สามารถงานทำได้ง่ายกว่าชาวเมืองกัวดั้งเดิม อันเป็นการเลือกที่รักมักที่ชังโดยแท้ ชาวเมืองกัวจึงแสดงความไม่พอใจต่อรัฐบาลด้วยการไม่เลือกผู้แทนของพรรคองเกรสส์ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1963 รัฐบาลอินเดียจึงเยียวอาศัยการให้เมืองกัวขึ้นตรงต่อรัฐบาลกลางที่นิวเดลี

ลักษณะการปกครองอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งแตกต่างจากโปรตุเกสดังกล่าวข้างต้น ส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวพื้นเมืองกับเจ้าล่าอาณานิคม ในกรณีของเมืองกัว การที่โปรตุเกสไม่วางแผน

ชนบรรมนิยมประเพณี ทั้งยังส่งเสริมให้ชาวพื้นเมืองได้รับสิทธิและความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลา 450 ปี ทำให้ชาวเมืองกัวจำนวนมากรู้สึกอาลัยอาวรณ์เมื่อต้องกลับมาอยู่กับอินเดีย ยิ่งเมื่อรัฐบาลกลางเข้ามาบริหาร ในลักษณะที่แตกต่างจากที่ชาวโปรตุเกสเคยทำ ก็ยิ่งทำให้เกิดความห่างเหินและช่องว่างระหว่างชาวเมืองกัวกับ รัฐบาลกลางชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ดี สถานภาพของเมืองกัวไม่อาจใช้เป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการบริหารของรัฐบาล กลางอินเดีย เพราะโปรตุเกสบริหารเมืองกัวในฐานะอาณานิคม ขณะที่รัฐบาลกลางอินเดียบริหารเมืองกัวในฐานะ เป็นส่วนหนึ่งของประเทศเอกราช มีวัตถุประสงค์ให้ชาวเมืองกัวเข้ามากลมเกลียวกับประชาชนทั่วไป และเพื่อรักษา ภาพลักษณ์ที่เป็นเอกภาพของอินเดียขณะนั้นด้วย

นอกจากข้อสังเกตในลักษณะการปกครองอาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และโปรตุเกสในหนังสือ “สงครามร้อน” ดังที่กล่าวมา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่ได้พูดถึงประเด็นนี้อีก อย่างไรก็ตาม หากนำข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหาในประเทศเอกราชใหม่ที่เขาเสนอในโอกาสต่าง ๆ มาปะติดปะต่อกัน ก็ย่อมทำให้เห็นถึงความแตกต่างใน การปกครองอาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และโปรตุเกสอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น Pramoj (2002) กล่าวไว้ใน หนังสือ “สงครามผิว” ว่า เมืองโรดส์เซียซึ่งปัจจุบันคือประเทศซิมบับเว เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษมานาน ชาวอังกฤษ ได้ไปตั้งรกรากทำมาหากินจนกระทั่งมีประชากรประมาณ 3 แสนคนใน ค.ศ. 1965 ส่วนคนผิวดำซึ่งเป็นเจ้าของ ประเทศมาก่อน แม้จะเป็นเสียงข้างมากแต่กลับไม่ได้ครองอำนาจอย่างแท้จริง ต่อมาอังกฤษได้ยกฐานะของโรดส์เซีย เป็นประเทศเอกราช มีรัฐบาลเป็นของตนเองและมีสิทธิ์บางเรื่องเกี่ยวกับกิจการภายใน กระนั้น อังกฤษก็ให้สิทธิ ทางการเมืองเฉพาะแก่คนผิวดำ ส่วนคนผิวดำยังอยู่ในฐานะพลเมืองอาณานิคมประดุจเดิม ตลอดระยะเวลา 40 ปี ที่คนผิวดำได้รับสิทธิทางการเมือง รัฐบาลก็ไม่เคยให้การศึกษาแก่คนผิวดำและไม่มีการเตรียมความพร้อมหรือ ก่อให้เกิดความชำนาญเพื่อให้คนผิวดำสามารถปกครองตนเองต่อไปได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา คือ หากอังกฤษให้ เอกราชอย่างสมบูรณ์แก่โรดส์เซีย และอนุญาตให้มีการเลือกตั้งทั่วไป พรรคการเมืองของคนผิวดำย่อมได้รับชัยชนะ และมีสิทธิ์ปกครองประเทศ แต่การขาดความรู้ทางการเมืองเนื่องจากถูกตัดขาดจากการศึกษามานาน ย่อมทำให้ คนผิวดำประสบปัญหาหระหว่างบริหารบ้านเมือง เป็นต้นว่า อาจเกิดเหตุการณ์ล้างแค้นคนผิวดำหรืออาจเกิด การจลาจลระหว่างกลุ่มคนผิวดำด้วยกัน

ระบบการบริหารจัดการของเขมรที่แทบจะเป็นอัมพาตเมื่อแรกพ้นจากการปกครองของฝรั่งเศสเป็น อีกตัวอย่างที่น่าสนใจ Pramoj (1979) ให้ข้อมูลในหนังสือ “รู้จักเพื่อนบ้าน” ว่า เขมรตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. 1863 ในรัชกาลสมเด็จพระนโรดมหรือสมเด็จพระนริศรัถยวัชรพรมบพิตรตามพระนามที่ได้พระราชทานจาก กรุงเพทฯ ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลของสมเด็จพระนโรดม แม้เขมรจะมีใจภักดีต่อไทย แต่ขณะเดียวกันก็ถูกเวียดนามคุกคามทั้งทางทหารและการเมือง เป็นเหตุให้ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่ เวียดนามเช่นเดียวกับที่ส่งมาเมืองไทย เมืองไทยสมัยนั้นก็ไม่อาจคุ้มครองเขมรเหมือนในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 เขมรจึงทำสัญญาให้ฝรั่งเศสเข้ามาคุ้มครองตนและขาดจากไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ฝรั่งเศสได้คุ้มครองเขมรใน ช่วงเวลา 90 ปีจนกระทั่งเขมรได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1953 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า การมีชนชาติอื่นเข้ามา

ปกครองทำให้ชาวเขมรมีความรู้สึกในทางชาตินิยมอย่างรุนแรง แม้จะยอมรับว่า ฝรั่งเศสให้ความสงบสุขแก่ตน แต่ชาวเขมรก็มองว่า ฝรั่งเศสสร้างบาดแผลไว้ให้ไม่น้อย เช่น การถือตัวว่ามีอำนาจยิ่งใหญ่ และมีวัฒนธรรมสูงส่งกว่าชาติใด ๆ ดังนั้น ถึงแม้เจ้านายเขมรจะสำนึกในบุญคุณของฝรั่งเศสที่ทำให้พ้นจากอำนาจของเวียดนาม แต่ชาวเขมรส่วนใหญ่ก็มองว่า ฝรั่งเศสกดขี่เขมรไว้ไม่ให้มีความเจริญทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรม

การที่ฝรั่งเศสเข้ามาจัดระบบที่ดินในเขมรทำให้ชาวเขมรมีโฉนดที่ดินและเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินซึ่งน่าจะเป็นผลดี แต่ขณะเดียวกันฝรั่งเศสก็นำสินค้าเข้ามาขายด้วยปริมาณมาก ส่งผลให้ชาวเขมรมีความต้องการสินค้ามากขึ้นและต้องใช้เงินมากขึ้นด้วย ชาวเขมรหลังจากขายข้าวแล้ว แม้จะมีเงินใช้แต่ก็ไม่พอสำหรับซื้อสินค้าฝรั่งเศส เมื่อขาดเงินในรูปเงินเหรียญหรือเงินธนบัตร ชาวเขมรก็นำเอกสารแสดงสิทธิในที่ดินไปเปลี่ยนเป็นเงินสดเพื่อซื้อสินค้าต่อ ในเขมรมีกฎหมายห้ามไม่ให้ชาวเขมรประกอบกิจการ ชาวเขมรจึงหันมาทำการค้าขายโดยรับซื้อพืชผลจากชาวเขมรและขายสินค้าบริโภคที่นำเข้าจากฝรั่งเศสให้แก่ชาวเขมร จากนั้นก็ให้ชาวเขมรกู้เงินโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 200 หรือร้อยละ 300 ต่อปี ครั้นเขมรได้รับเอกราช สมเด็จพระสีหนุพยายามแก้ปัญหาดอกเบี้ยชาวเขมรด้วยการตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์สำหรับรับซื้อพืชผลของเกษตรกรใน ค.ศ. 1956 แต่ไม่บังเกิดผล เพราะข้าราชการที่ส่งไปทำธนาคารต่างขูดรีดชาวเขมรหนักหนาสายยิ่งกว่าที่พ่อค้าคนกลางและนายทุนเคยทำ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช วิเคราะห์ว่า เขมรไม่เคยทำงานบริหารนานถึง 90 ปีเนื่องจากอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส ขุนนางเขมรจึงมีไว้ระดับพระเกียรติยศของพระเจ้าแผ่นดิน โดยไม่เคยได้รับการปรับปรุงหรือมีความเปลี่ยนแปลงในด้านการงานหรือด้านสภาพจิตใจ จึงยึดถือแนวคิดที่ยศและตำแหน่งเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้มีโอกาสอิทธิพลในบ้านเมืองเหมือนในอดีต เมื่อถูกส่งไปทำธนาคาร ขุนนางเขมรก็พากันกดขี่ข่มเหงและเอาเปรียบประชาชน ช่วงหลังจากที่ได้รับเอกราช ชาวเขมรแม้จะมีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระสีหนุ แต่ความเห็นแก่ตัวและความทุจริตของข้าราชการรวมถึงนายทุนได้ก่อให้เกิดความแตกแยกและเกลียดชังระหว่างผู้ที่ไม่มีอำนาจกับผู้มีอำนาจ ไม่ว่าอำนาจนั้นจะเป็นอำนาจทางราชการหรืออำนาจทางการเงิน

ปัญหาในเมืองโรดิเซียและเขมรสะท้อนความจริงว่า การขาดการเตรียมตัวโดยเฉพาะด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารซึ่งเป็นผลจากการปกครองของเจ้าล่าอาณานิคม ส่งผลให้การบริหารจัดการในประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่เต็มไปด้วยอุปสรรค นอกจากนี้ การที่เจ้าล่าอาณานิคมเคยรวมเอาดินแดนของคนต่างชาติต่างภาษา ต่างศาสนา และต่างธรรมเนียมประเพณีเข้ามาในเขตปกครองเดียวกัน และเมื่อส่งมอบเอกราชก็ให้ไปในแบบเหมารวมทั้งเขต ได้ทำให้ประเทศเอกราชใหม่ต้องเผชิญกับความแตกแยกภายใน Pramoj (1971) ให้ข้อมูลในหนังสือ “เมืองใน-เมืองนอก” ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่า เช่น กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และมอญ ฯลฯ ไม่เห็นด้วยที่จะต้องรวมอยู่ในสหภาพพม่า จึงเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลกลางและพยายามดิ้นรนเพื่อแยกตัวออกมาเป็นรัฐเอกราช เพราะในเมื่อตั้งชื่อประเทศว่า “สหภาพพม่า” ก็เป็นธรรมดาที่ชาวพม่าจะอยู่ในฐานะเป็นใหญ่ ส่งผลให้ภาษาชนบทธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชาวพม่าถูกยกให้เป็นมาตรฐานสำหรับพลเมืองทั้งหมด กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่าจึงเดือดร้อนและมีการต่อต้านรบพุ่งกับรัฐบาลกลางตลอดมา

Pramoj (2013b) มองว่า ปัญหาในการสถาปนาประเทศมาเลเซียเมื่อ ค.ศ. 1963 เป็นผลสืบเนื่องจากการปกครองอาณานิคมเช่นเดียวกัน อังกฤษได้มอบเอกราชแก่มลายูและสิงคโปร์ตามลำดับ แต่สิงคโปร์ต้องแยกตัวเป็นรัฐต่างหากเนื่องจากในดินแดนมีชาวจีนอาศัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากหลักการปกครองของอังกฤษที่ถ้าหากคนกลุ่มใดมีประโยชน์ก็จะปล่อยให้เข้ามาอยู่ในอาณานิคม พลเมืองในมลายูและสิงคโปร์จึงมีทั้งชาวจีน ชาวอินเดีย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็คำนึงถึงประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้น ในช่วงแรกที่อังกฤษมอบเอกราชแก่มลายู รัฐบาลมลายูต้องผลักดันสิงคโปร์ออกไปเป็นรัฐเอกราชต่างหาก เพราะหากรวมสิงคโปร์เข้ากับมลายู ชาวจีนในมลายูจะมีจำนวนมากกว่าชาวพื้นเมือง แต่เมื่อมีการสถาปนาประเทศมาเลเซียใน ค.ศ. 1963 ซึ่งรวมซาบาวัคและเซบอร์เนียวเหนือเข้าไปด้วย รัฐบาลมาเลเซียก็เปิดโอกาสให้สิงคโปร์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ เพราะคำนวณแล้วพบว่า ชาวจีนในประเทศมาเลเซียที่ตั้งขึ้นใหม่มีจำนวนน้อยกว่าชาวมลายูที่เป็นคนพื้นเมือง

การที่มลายูผลักดันสิงคโปร์ออกไปเป็นรัฐต่างหากในช่วงแรกที่ได้รับเอกราช เกิดจากความกังวลในอิทธิพลของชาวจีน ทั้งที่ชาวจีนไม่ใช่เจ้าของดินแดน หากเป็นกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาในสมัยที่อังกฤษปกครอง Pramoj (2011c) เปรียบเทียบสถานภาพของชาวจีนในมลายูกับชาวจีนในเมืองไทยให้เห็นความแตกต่างว่า ชาวจีนแม้จะเข้ามาอยู่ในมลายูมานานแต่ก็ไม่ได้กลมเกลียวกับชาวพื้นเมืองหรือมีความเป็นมลายูอย่างสมบูรณ์ ตรงกันข้ามกับชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ทั้งนี้ เพราะชาวมลายูส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อันเป็นศาสนาที่ชาวจีนไม่นับถือ ความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างประชาชนสองเชื้อชาติ ที่สำคัญ คือ ชาวจีนเข้ามาอยู่ในมลายูสมัยที่อังกฤษเป็นฝ่ายปกครอง ความรู้สึกที่มีต่อคนพื้นเมืองจึงไม่ใช่ความรู้สึกที่มีต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศ แตกต่างจากชาวจีนที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยในฐานะประเทศเอกราชจึงมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกันตั้งแต่แรกเริ่ม

การที่ประเทศมหาอำนาจอย่างอังกฤษ ฝรั่งเศส และโปรตุเกสปกครองอาณานิคมในลักษณะแตกต่างกัน โดยโปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกที่มีความใกล้ชิดกับชาวอาณานิคมมากกว่าชาติอื่น ทั้งยังไม่หวงแหนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง ทำให้เมืองที่เคยเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส เช่น มาเก๊าในประเทศจีน มะละกาในประเทศมาเลเซีย และเมืองกัวในประเทศอินเดีย มีความเป็นโปรตุเกสแทบทุกด้าน ชาวพื้นเมืองจึงมีความผูกพันกับโปรตุเกสมากกว่าเมื่อเทียบกับประชาชนในอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ชาวอาณานิคมต้องเผชิญหลังได้รับเอกราช โดยเฉพาะความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และอื่น ๆ เป็นผลสืบเนื่องจากการปกครองของเจ้าล่าอาณานิคมอย่างไม่ต้องสงสัย ส่วนการแบ่งวรรณะภายในกลุ่มประเทศล่าอาณานิคมที่ปรากฏในผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นการแบ่งแยกตามลักษณะการปกครองอาณานิคมที่มีความแตกต่างกัน

1.2 จำนวนปีที่พระมหากษัตริย์อยู่ในตำแหน่ง “ประมุขแห่งรัฐ”

The Royal Institute (2013) ให้นิยามเกี่ยวกับการสืบราชสมบัติหลายคำ เช่น “**สืบราชบัลลังก์ ก.** เป็นพระมหากษัตริย์ต่อเนื่องแทน, **สืบราชสมบัติ กี่ว่า**” “**สืบราชวงศ์ ก.** สืบวงศ์พระมหากษัตริย์” และ

“สืบราชสันตติวงศ์ ก. ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนซึ่งอยู่ในราชวงศ์เดียวกัน เช่น กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ.ศ. 2467, สืบสันตติวงศ์ กี่ว่า” เมื่อมองในภาพรวม การสืบราชสมบัติหมายถึงการขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์โดยนับต่อเนื่องจากพระมหากษัตริย์องค์ก่อนเพื่อไม่ให้ขาดตอนกัน และเป็นธรรมเนียมของนานาประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

Wannakit (2013) กล่าวไว้ในบทความ “การสืบราชสันตติวงศ์” ว่า การแต่งตั้งผู้สืบราชสมบัติในสมัยอยุธยาจะเป็นเรื่องตามพระราชอัธยาศัยและเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่ละองค์ กระนั้น ก็มีการกำหนดตำแหน่ง “พระมหาอุปราช” ซึ่งผู้ที่อยู่ในตำแหน่งนี้มักจะได้รับราชสมบัติเมื่อราชบัลลังก์ว่างลง ในกรณีที่ไม่มี การสถาปนาพระมหาอุปราชและพระมหากษัตริย์ไม่ได้กำหนดรัชทายาทไว้ อำนาจในการเลือกผู้สืบราชสมบัติ จะตกแก่พระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ เมื่อถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ได้กำหนดตำแหน่ง “กรมพระราชวังบวรสถานมงคล” หรือ “วังหน้า” แทนตำแหน่งพระมหาอุปราช และเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันเรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จากนั้นก็มีการตั้ง “สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร” ขึ้นแทน และใน ค.ศ. 1924 รัชกาลที่ 6 โปรดฯ ให้ตรากฎหมายชื่อว่า “กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช 2467” เพื่อให้การกำหนดตำแหน่งรัชทายาทมีความชัดเจนตายตัว

นอกจากคำว่า “ประมุขแห่งรัฐ” (head of state) ที่หมายถึงพระมหากษัตริย์ผู้อยู่ในฐานะสูงสุดของสังคม แล้ว ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นยังปรากฏคำว่า “นิมิตแห่งรัฐ” ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง Pramoj (2011b) ให้ข้อมูลว่า หลังสงครามโลกครั้งที่สอง อเมริกาได้ส่งกองทัพเข้าครอบครองทำให้ญี่ปุ่นอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแม็คอาเธอร์ ซึ่งไม่อนุญาตให้มีทหารและอาวุธสงคราม ตลอดจนลดฐานะของสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นเพียง “นิมิตแห่งรัฐ” ครั้นเวลาล่วงเลยไป 20 ปี ญี่ปุ่นก็พยายามสละอิทธิพลของอเมริกาด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้พระเจ้าจักรพรรดิอยู่ในฐานะ “ประมุขแห่งรัฐ” รวมถึงการฟื้นฟูกำลังรบสำหรับปฏิบัติการกิจต่าง ๆ

ในกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ของไทยและรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นไม่มีการกำหนดช่วงเวลา ที่พระมหากษัตริย์จะอยู่ในตำแหน่งประมุข จึงเข้าใจกันโดยปริยายว่า การสืบราชสมบัติหรือการผดแผ่นดินใหม่มีขึ้น ต่อเมื่อพระมหากษัตริย์เสด็จสวรรคตหรือประสบสถานการณ์อันเป็นเหตุสุดวิสัย แตกต่างจากรัฐธรรมนูญมาเลเซีย ที่กำหนดให้ “ประมุขแห่งรัฐ” เป็นตำแหน่งมาจากการเลือกตั้ง และผู้สืบทอดที่ถูกละเลือกจะดำรงตำแหน่งในช่วงเวลา 5 ปีเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะประเทศมาเลเซียตั้งขึ้นจากการรวมรัฐที่เคยเป็นเขตคุ้มครองของอังกฤษซึ่งล้วนมีผู้สืบทอด ปกครองอยู่ก่อนแล้ว การสถาปนาผู้สืบทอดให้ดำรงตำแหน่งประมุขของมาเลเซียจึงมีขึ้นในลักษณะการผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนกันระหว่างผู้สืบทอดของรัฐต่าง ๆ และภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ชัดเจน

เห็นได้ว่า จำนวนปีที่พระมหากษัตริย์อยู่ในตำแหน่ง “ประมุขแห่งรัฐ” ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่าง ผู้สืบทอดมาเลเซียกับพระมหากษัตริย์ทั่วไป อนึ่ง ตามประวัติศาสตร์การสืบราชสันตติวงศ์มักมีขึ้นในลักษณะเป็นธรรมเนียมประเพณีมาก่อน แล้วจึงมีการกำหนดให้เป็นตัวบทกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การที่พระมหากษัตริย์มาเลเซียต้อง

มาจากการเลือกตั้งและสืบทอดแต่ละองค์มีสิทธิ์อยู่ในตำแหน่งในช่วงเวลา 5 ปี ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญมาเลเซีย ตั้งแต่แรกเริ่ม แล้วจึงปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีอย่างหนึ่งของราชสำนัก

การประมวลผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้ทราบการแบ่งวรรณะระหว่างชาติด้านการเมือง การปกครองในสองประเด็น ประเด็นแรก คือ การแบ่งแยกภายในประเทศล่าอาณานิคมตะวันตก อันเกิดจากความแตกต่างด้านลักษณะการปกครอง ส่งผลให้อาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสต่างจากอาณานิคมของโปรตุเกส ส่วนประเด็นที่สองเกี่ยวกับจำนวนปีที่พระมหากษัตริย์อยู่ในตำแหน่ง “ประมุขแห่งรัฐ” ซึ่งทำให้สืบทอดมาเลเซีย แตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่นและไทย ฯลฯ

2. การแบ่งวรรณะระหว่างชาติด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ความแตกต่างด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มระหว่างชาติประกอบด้วยเครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาหารการกิน ความแตกต่างด้านเครื่องแต่งกายมีขึ้นระหว่างไทยกับเขมร ส่วนด้านที่อยู่อาศัยและอาหารการกินมีขึ้นระหว่างฝรั่งเศสที่เข้ามาทำป่าไม้ในเมืองลำปางกับประชาชนผู้เป็นเจ้าของถิ่น

2.1 ด้านเครื่องแต่งกาย

ในหนังสือ “โลกกับคน” Pramoj (2015) ตั้งข้อสังเกตว่า ของบางอย่างแม้จะเป็นของไทย แต่ก็ถูกตีความอย่างง่าย ๆ ว่า เป็นของต่างชาติ การแต่งกายแบบไทยโบราณมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาทางราชการให้เปลี่ยนมาเป็นแบบตะวันตกหรือที่เรียกว่า การแต่งกายแบบสากล ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องเสียหายเพราะการที่ชาวไทยจะปรับเปลี่ยนการแต่งกายให้ทันสมัยและสะดวกต่อการใช้ชีวิตประจำวันถือเป็นข้อดีและเป็นสิทธิ์ที่จะทำได้ อย่างไรก็ตาม ในยุคหนึ่งมีกระแสความคิดว่า การนุ่งผ้าโจงกระเบนใส่เสื้อราชปะแตนเป็นการแต่งกายแบบเขมร ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่เห็นด้วยและมองว่า เขมรต่างหากที่เลียนแบบการนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมถุงน่อง รองเท้า และใส่เสื้อราชปะแตนจากไทยในสมัยที่ยังเป็นประเทศราช หลังตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เขมรก็สนใจวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้นและค่อย ๆ ห่างเหินจากไทย ทำให้เสื้อราชปะแตนที่สวมใส่อยู่ในปัจจุบันยังเป็นแบบที่รับไปในอดีต คือ มีการขั้ดกระดุม 7 เม็ด แตกต่างจากเสื้อราชปะแตนของไทยที่มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องจนในที่สุดก็เหลือการขั้ดกระดุมเพียง 5 เม็ดเท่านั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มองว่า กระดุม 7 เม็ดกับกระดุม 5 เม็ดบนเสื้อราชปะแตนเป็นการยืนยันว่า เขมรรับเครื่องแต่งกายนี้จากไทย ตามประวัติ รัชกาลที่ 5 เป็นผู้คิดเสื้อราชปะแตนขึ้นโดยเรียกในภาษาอังกฤษว่า “Royal Patent” คำว่า “แปแตนต์” แปลว่า “ลิขสิทธิ์” เดิมทีเสื้อราชปะแตนใช้กระดุม 7 เม็ด และต่อมาไทยก็เปลี่ยนมาใช้กระดุม 5 เม็ด เนื่องจากสมัยนั้นเขมรตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและห่างเหินจากไทยแล้ว จึงไม่ได้ปรับลดจำนวนกระดุมลงตามแบบของไทย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พุดถึงวัฒนธรรมการแต่งกายที่สะท้อนความเป็นไทยในหนังสืออีกหลายเล่ม เช่น ได้อธิบายเรื่องการแต่งกายของขุนนางสมัยอยุธยาขณะเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินใน “ขุนช้างขุนแผน ฉบับอ่านใหม่” ว่า พระหมื่นศรีต้องผลัดผ้าก่อนจะเข้าเฝ้าสมเด็จพระพันวษา ดังคำกลอนที่ว่า “พระหมื่นศรีผลัดผ้าแล้วคลาไคล ไปคอยเฝ้าพระองค์ทรงศักดิ์ดา” การผลัดผ้าในที่นี้หมายถึงการผลัดจากผ้านุ่งธรรมดามาเป็นผ้าที่นุ่งเฉพาะเวลาเข้าเฝ้า

เมื่อเสด็จออก หรือที่เรียกว่า “ผ้าสองปัก” โดยสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นผ้าที่มีสีสันและลวดลายเหมือนกันหมดเพื่อเป็นเครื่องแบบเข้าเฝ้า เขมรก็ใช้ผ้านี้เช่นเดียวกันแต่เขียนว่า “สมบัติ” และออกเสียงว่า “ซอมป๊อต” แต่ซอมป๊อตของเขมรน่าจะหมายความว่าผ้านุ่งทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นผ้าที่ใช้ในกรณีพิเศษ เพราะชาวเขมรเรียกผ้าขาวม้าว่า “ซอมป๊อตขะมา” ผ้าอีกผืนหนึ่งที่ใช้ในเวลาเข้าเฝ้า คือ “ผ้ากราบ” มีขนาดแคบและใช้ผูกเป็นเงื่อนไว้ได้รวมนอนเป็นการแสดงความเคารพสูงสุด การคาดผ้าตามวัฒนธรรมของไทยมีความหมายเชิงสัญลักษณ์หลายประการ และแสดงความประสงค์ของผู้คาด หากคาดที่เอวอย่างทะมัดทะแมงก็แสดงว่า ผู้คาดกำลังจะออกไปทำงาน ถ้าคาดได้รวมนมแสดงว่า จะไปหาผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ หรือจะต้องเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถ้าไปวัดหรือไปหาพระสงฆ์จะใช้ผ้าห่มเฉียงบ่าซ้าย การคาดผ้าไว้ที่ไหล่ทั้งสองข้างสื่อความหมายถึงการไปเที่ยวผู้หญิงหรือไปงานพ็อนรำ ส่วนการใช้ผ้าโพกศีรษะจะแสดงเจตนาของผู้คาดว่า กำลังออกไปปล้น (Pramoj, 2000)

2.2 ด้านที่อยู่อาศัยและอาหารการกิน

การปกครองอาณานิคมของประเทศตะวันตกที่แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศสกับโปรตุเกส รวมถึงการแบ่งแยกระหว่างเจ้าล่าอาณานิคมกับชาวพื้นเมือง ไม่เพียงเกิดขึ้นในดินแดนที่เป็นอาณานิคมอย่างเดียว แต่ยังพบในประเทศเอกราชที่ชาวตะวันตกเข้าไปแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยทำงานที่เมืองลำปางเป็นเวลา 8 ปีในสมัยที่ลำปางเป็นศูนย์รวมบริษัทฝรั่งที่รับสัมปทานทำป่าไม้ เช่น ห้างบอมเบย์พม่า ห้างบอร์เนียว ห้างแองโกลไทย ห้างมิสหลุยหรือหลุยส์ ทีลีโอโนเวนส์ ห้างอีสต์เอเชียติกของเดนมาร์ก และห้างป่าไม้ฝรั่งเศส ห้างทุกแห่งมีนายห้างฝรั่งเป็นผู้จัดการและมีฝรั่งที่ยังหนุ่มเป็นผู้ช่วยอีกห้างละ 4-5 คน ส่วนชาวไทยหรือชาวพม่าที่โอนสัญชาติมาเป็นไทยแล้วจะรับหน้าที่เป็นผู้ช่วยทำป่าไม้ การมีบริษัทและห้างป่าไม้ฝรั่งในพื้นที่ ตลอดจนมีนายห้างและฝรั่งที่เป็นผู้ช่วยนายห้างเข้ามาใช้ชีวิตในช่วงเวลานาน ทำให้เกิดการแบ่งวรรณะระหว่างฝรั่งกับชาวพื้นเมือง และในเมื่อไทยเป็นประเทศเอกราช ความแตกต่างระหว่างฝรั่งกับชาวพื้นเมืองจึงแสดงออกจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นหลัก โดยเฉพาะด้านการแต่งกายและอาหารการกิน

“เมืองลำปางเมื่อ 40 กว่าปีมาแล้ว” เป็นบทความที่ Pramoj (1993) เขียนเมื่อ ค.ศ. 1977 ในลักษณะเป็นการฟื้นความหลัง เขาให้ความรู้ที่ ชาวเมืองลำปางในอดีตส่วนใหญ่เป็นกสิกรทำนาข้าวเหนียว เพราะคนไทยภาคเหนือกินข้าวเหนียวเป็นหลัก ลำปางในสมัยนั้นยังเป็นหัวรถไฟของเมืองเชียงใหม่ มีสินค้าผ่านมาหลากหลายกิจการทางการค้าจึงมีขึ้นอย่างคึกคักและพ่อค้าฐานะดีก็มีจำนวนมาก

บริษัทฝรั่งที่รับสัมปทานทำป่าไม้ในสมัยนั้นมีขนาดใหญ่โตและต้องใช้ทุนรอนมาก ห้างทุกแห่งมีสำนักงานและบ้านพักสำหรับนายห้างและฝรั่งที่เป็นผู้ช่วยซึ่งปลูกไว้อย่างแข็งแรงในบริเวณห้าง ฝรั่งที่เข้ามาทำป่าไม้มีความเป็นอยู่แบบชาวอังกฤษในประเทศร้อน บ้านพักเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง บ้างกันใต้ถุนให้เป็นสำนักงาน ส่วนชั้นบนเป็นที่อาศัยซึ่งกว้างขวางโอ่โถงเพื่อให้เย็นสบายเพราะสมัยนั้นยังไม่มีเครื่องปรับอากาศ เครื่องเรือนส่วนใหญ่ทำด้วยหวาย ไม้สัก และวัตถุอื่น ๆ อย่างดี มีภาพติดผนังซึ่งนายห้างนำมาจากต่างประเทศและมีการปักดอกไม้วางไว้ตามที่อันสมควร

อาหารการกินเป็นอาหารฝรั่งทำโดยกูกชาวขมุและอยู่ในชั้นดีไม่ขัดสน ฝรั่งจะเริ่มวันใหม่ด้วยน้ำชา ต่อด้วยอาหารเช้าแบบอังกฤษที่ประกอบด้วยไข่ดาว หมูแฮมหรือหมูเบคอน หรืออาหารอย่างอื่น เช่น เค็ดเจอรี่ที่เป็น ปลาผสมกับข้าวสุก ขนมหั้วปัง เนยและแฮมสั้มที่เรียกว่ามาร์มะเลด และกาแฟหรือน้ำชาใส่นมแบบอังกฤษ อาหารกลางวันก็เป็นอาหารฝรั่ง เช่น ข้าวผัด มีของหวานที่เรียกว่าพุดดิ้งประกอบ ตกบ่ายมีน้ำชา แชนดิวซ์ ขนมหวาน และ ผลไม้ อาหารค่ำเป็นการจัดแบบเต็มยศ เริ่มจากซูปลาด เนื้อหรือไก่ ตามด้วยของหวาน จากนั้นก็กลับมาสู่มหุดของ เค็มซึ่งเรียกว่าเซเวอร์ ฝรั่งบางคนกินเหล้าตั้งแต่เช้า แต่ส่วนใหญ่จะเริ่มในตอนบ่ายที่สโมสรหลังจากเล่นกีฬาเสร็จ แล้ว โดยนั่งกินเหล้าและพูดคุยกันจนค่ำจึงกลับไปกินอาหารที่บ้าน ชุดที่ฝรั่งสวมใส่ในช่วงกลางวันประกอบด้วย เสื้อเชิ้ตสีขาวแขนสั้น กางเกงหนัสนีลขาว ถุงเท้าสีขาว และรองเท้า ส่วนตอนกลางคืนเป็นชุดราตรีซึ่งบังคับให้ใส่เวลา กินอาหารค่ำ ได้แก่ เสื้อเชิ้ตแขนสั้นสีขาวยาว แขนเสื้อยาว แขนเสื้อยาวแค้เข้า ถุงเท้าขาว และรองเท้าดำ

ด้านชีวิตครอบครัว นายห้างใหญ่สามารถมีภรรยาได้ ซึ่งบางคนมีภรรยาเป็นหม่อมมาจากต่างประเทศ บ้างมีภรรยาไทยที่เปิดเผยเป็นทางการ แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ยอมเปิดเผย ฝรั่งหนุ่มที่เป็นผู้ช่วยนายห้างดูเหมือน จะมีข้อบังคับไม่ให้มีภรรยา แต่มีเพื่อนนอนที่เป็นผู้หญิงไทยได้ตามใจชอบ วิถีหาเพื่อนนอนก็ทำกันอย่างเป็น กิจจะลักษณะ คือ เมื่อผู้ช่วยนายห้างหนุ่มอายุ 20 หรือ 20 กว่าปีเดินทางมาถึง บ่อยประจำตัวจะนำหญิงสูงอายุ มาพบนัยว่า มาขายเครื่องเงินหรือของที่ระลึกให้ ระหว่างที่ผู้ช่วยนายห้างเลือกของ แม่เฒ่าก็นำภาพถ่ายผู้หญิง ที่หน้าตาสวยงามออกให้ดู หากผู้ช่วยนายห้างพอใจคนไหน แม่เฒ่าก็จะไปเจรจาตกลงกับบ่อยต่อไป ครั้นผู้ช่วยนายห้าง เข้านอนจะมีผู้หญิงไปนอนด้วยตลอดเวลาอยู่ในเมืองและขณะออกตรวจป่า ชาวล่าปางจึงมีหน้าตาที่เหมือนกับ ชาวตะวันตกหลายคน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เล่าว่า ครั้นเดินทางถึงล่าปางเข้านอนเป็นคืนแรก รุ่งเช้าก็เผลอนำตัว ออกมาดูภูมิประเทศ เขาเห็นหม่อมคนหนึ่งแต่งกายแบบคนเมืองเหนือ สวยเปล่งปลั่งเพราะกำลังสาวเต็มตัว ถีบจักรยานผ่านมา ทำให้รู้สึกครึ้มว่า ตนอยู่ในประเทศอังกฤษ เมื่อได้ถามคนพื้นเมืองจึงทราบว่า เจ้าของภาพเนรมิต ชื่อแม่บัวกาย และเป็นภาพที่ติดตามคนเห็นอย่างไม่รู้จักราย

การทำป่าไม้ในสมัยก่อนต้องใช้แรงงานมาก เป็นงานหนัก และส่วนใหญ่อยู่ในป่ากันดาร คนไทยที่ทำไร่ นา อยู่ตามหมู่บ้านจึงไม่สมัครใจทำงานกาลีป่าไม้ แต่ขมุที่เป็นชนชาติหนึ่งในสิบสองจุไท มีความชำนาญในการตัดไม้และ ทำงานป่าไม้ ที่สำคัญ คือ เป็นคนมักน้อย ห้างป่าไม้จึงนำชาวขมุเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก ทั้งยังฝึกให้เป็นกูก และบ่อยประจำนายห้างและผู้ช่วยนายห้างด้วย การจะได้แรงงานขมุมาทำงานป่าไม้ต้องอาศัยคนที่มามีอาชีพจัดหา แรงงาน เรียกว่า “นายฮ้อย” หรือ “นายร้อย” ในภาษาไทยภาคกลาง นายฮ้อยจะส่งคนไปติดต่อกับชายฉกรรจ์ชาวขมุ ในสิบสองจุไทเป็นครั้งคราว และมีเงื่อนไขชัดเจนเกี่ยวกับค่าจ้างที่จะได้รับ ภาระการกินอยู่และในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ของคนงานชาวขมุเป็นความรับผิดชอบของนายฮ้อยทั้งหมด แม้แต่ค่าจ้างจากห้างป่าไม้ นายฮ้อยก็เป็นคนรับและ เก็บไว้ให้ สัญญาทำงานของชาวขมุส่วนใหญ่เป็นระยะเวลา 3 ถึง 4 ปี เมื่อหมดสัญญาแล้ว ชาวขมุจะกลับบ้านโดย นายฮ้อยมีหน้าที่จ่ายเงินค่าจ้างให้หลังหักค่าอาหารและอื่น ๆ รวมทั้งเงินที่เบิกไปใช้ส่วนตัว ชาวขมุจึงมีเงินติดตัว

คนละมาก ๆ เมื่อกลับสู่บ้านเกิด เพราะส่วนใหญ่เป็นคนขยันและกินอยู่อย่างสำรวม คนกลุ่มนี้จึงเป็นคนมีหน้ามีตาในสังคมบ้านเกิดเนื่องจากมีเงินมากและเคยมาเมืองไทยด้วย

ข้อมูลที่กล่าวมาทำให้ทราบว่า ชาวต่างชาติต่างภาษาที่เข้ามาอยู่ในเมืองลำปางสมัยเป็นศูนย์กลางของบริษัทและห้างป่าไม้มีสองกลุ่ม ได้แก่ ฝรั่งเศสที่เป็นนายห้างและผู้ช่วยนายห้าง และชาวขมุจากสิบสองจุไทยที่เข้ามาในฐานะผู้รับจ้างทำป่าไม้ การมีสถานภาพที่แตกต่างกันทำให้ชาวต่างชาติสองกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงความประพฤติที่แตกต่างกัน ไม่เพียงเท่านั้น การเปรียบเทียบชาวไทยพื้นเมืองกับชาวขมุก็ทำให้เห็นถึงการแบ่งแยกเช่นเดียวกัน ขณะที่ชาวไทยพื้นเมืองไม่สะดวกทำงานป่าไม้เพราะเป็นภาระที่หนักและส่วนใหญ่ต้องอยู่ในป่ากันดารไม่เหมาะกับคนที่มีย่างชองในแบบหลงหลักปักฐานแล้ว ชาวขมุกลับพอใจที่เข้ามารับผิดชอบภาระหน้าที่เหล่านี้ เพราะทำให้มีรายได้สูง และการได้มาเมืองไทยก็ช่วยยกฐานะทางสังคมของชาวขมุในบ้านเกิดเมืองนอนด้วย ส่วนความแตกต่างระหว่างฝรั่งเศสที่เข้ามาทำป่าไม้กับชาวพื้นเมืองประจักษ์จากการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงอาหารการกินและเครื่องแต่งกายที่ยังเป็นแบบตะวันตก สิ่งที่ทำให้ฝรั่งกลุ่มนี้กับชาวพื้นเมืองเขยิบเข้ามาใกล้ชิดกันระดับหนึ่งก็น่าจะอยู่ที่ผลแห่งความรักและความใคร่ที่บรรดาผู้ช่วยนายห้างมีต่อหญิงหน้าตาดีในท้องถิ่น ดังกรณีของแม่บัวก่ายที่ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พบเมื่อแรกมาถึงเมืองลำปาง ซึ่งตรงมาถึงกับทำให้ผู้ยลเคลิบเคลิ้มและมีความรู้สึกประหนึ่งว่าตนอยู่ในระหว่างเรียนหนังสือในดินแดนอังกฤษ

การแบ่งวรรณะด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างชาติเกี่ยวกับการแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาหารการกิน เนื่องจากเคยเป็นประเทศราชของไทย วัฒนธรรมโดยเฉพาะการแต่งกายของเขมรจึงมีลักษณะใกล้เคียงกับไทย เช่น การใส่เสื้อราชปะแตนในโอกาสสำคัญ รวมถึงภาษาที่ใช้อย่างคำว่า “ผ้าสองปัก” ของไทย และ “ผ้าซอมป้อต” ของเขมร เป็นต้น ส่วนความแตกต่างด้านการแต่งกายระหว่างไทยกับเขมรสะท้อนจากจำนวนกระดุมบนเสื้อราชปะแตน ขณะที่เขมรใช้กระดุม 7 เม็ด กระดุมบนเสื้อราชปะแตนของไทยมีเพียง 5 เม็ดเท่านั้น ความแตกต่างด้านที่อยู่อาศัยและอาหารการกินประจักษ์จากลักษณะการใช้ชีวิตแบบตะวันตกของฝรั่งเศสที่เข้ามาทำป่าไม้ในเมืองลำปาง ทำให้มีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างชนกลุ่มนี้กับชาวเมืองลำปางที่เป็นเจ้าของถิ่น

3. การแบ่งวรรณะระหว่างชาติด้านศิลปะและวัฒนธรรม

ประเวศ แดงดา บรรณารักษ์หนังสือพิมพ์ดอกหญ้า 2000 กล่าวไว้ในส่วนคำนำของหนังสือ “คึกฤทธิ์ ที่สุดของความเป็นไทย” (Pramoj, 2011a) ว่า ความเป็นไทยของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงออกจากชีวิตจิตใจ ที่อยู่อาศัย และอาหารการกิน โดยสัมผัสรับรู้ได้จากร่องรอยอันเป็นวัตถุที่หลงเหลืออยู่และจากการอ่านงานของเขา การศึกษาผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่เพียงทำให้มีความรู้ด้านศิลปะการแสดงของไทย แต่ยังทำให้เข้าใจถึงอำนาจเชิงการเมืองการปกครองของชนละครและหนังใหญ่ในฐานะเป็นเครื่องแบ่งวรรณะระหว่างไทยกับประเทศราช ไม่เพียงเท่านั้น วัฒนธรรมการอาบน้ำของชาวไทยโดยเฉพาะชาวไทยภาคกลางในยุคก่อนจะได้รับอิทธิพลของ

วัฒนธรรมตะวันตก ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างชาวไทยกับชนบางกลุ่มในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประชาชนในประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น

3.1 ด้านศิลปะการแสดง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้ข้อมูลว่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ ผู้เป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 กับเจ้าจอมมารดาอำภา และเป็นต้นราชสกุลปราโมช ได้ยกย่องหม่อมราชวงศ์ดวงใจซึ่งเป็นหลานปู่ของกรมพระราชวังหลังเป็นหม่อมใหญ่ หม่อมเจ้าชายหญิงที่ประสูติแต่หม่อมราชวงศ์ดวงใจมีทั้งหมด 7 พระองค์ ได้แก่ หม่อมเจ้าหญิงเมารี หม่อมเจ้าหญิงฉวีวาท หม่อมเจ้าชายจรัญ หม่อมเจ้าหญิงคอยท่า หม่อมเจ้าหญิงโอรสธำมรงค์ หม่อมเจ้าหญิงรำมะแซ และหม่อมเจ้าชายคำรบ ซึ่งภายหลังได้เลื่อนพระยศเป็นพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรบ ผู้เป็นพระบิดาของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

เมื่อหม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทผู้มีศักดิ์เป็นท่าน้ำของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องลี้ภัยไปยังเขมรในสมัยรัชกาลที่ 5 สมเด็จพระนโรดมซึ่งปกครองเขมรขณะนั้นก็ให้การต้อนรับอย่างดี เพราะการที่หม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทซึ่งเป็นเจ้านายไทยเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารนั้นถือเป็นการส่งเสริมพระบารมีกรุงกัมพูชา ที่สำคัญ หม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทยังนำละครของเจ้าจอมมารดาอำภาซึ่งเป็นละครในที่มีชื่อเสียงติดไปทั้งโรงด้วย Pramoj (1961) ให้ความรู้ว่ สมัยนั้นเรื่องละครเป็นเรื่องใหญ่ ประเทศในภูมิภาคต่างถือว่า ละครและหนังใหญ่เป็นสมบัติที่ส่งเสริมเกียรติยศของบ้านเมือง และละครและหนังใหญ่เมืองไทยก็ขึ้นชื่อว่าประเสริฐที่สุด ทำให้หลายประเทศอยากได้มาเป็นของตนหรือยืมได้ไว้เป็นแบบฉบับ ครั้นเจ้าอนุวงศ์แห่งนครเวียงจันทน์เข้ามากรุงเทพฯ ตอนต้นรัชกาลที่ 3 เพื่อช่วยงานพระบรมศพรัชกาลที่ 2 ก่อนกลับสู่มาตุภูมิก็เข้ากราบถวายบังคมลารัชกาลที่ 3 และถือโอกาสขอพระราชทานตัวละครในเพื่อไปฝึกหัดที่นครเวียงจันทน์ เนื่องจากเวียงจันทน์ขณะนั้นเป็นประเทศราชของไทย ทรวยรัชกาลที่ 3 มีพระราชดำริว่า เจ้าอนุวงศ์อาจเอื้อมจะตีเสมอไทย ถึงกับจะมีละครในเป็นของตนเอง จึงไม่โปรดฯ พระราชทานให้ เขมรเป็นประเทศราชอีกเมืองหนึ่งของไทยในสมัยนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่า น่าจะไม่มีสิทธิ์มีหนังหลวงและละครในเช่นเดียวกับเวียงจันทน์ เมื่อหม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทนำละครเจ้าจอมมารดาอำภาไปทั้งโรง สมเด็จพระนโรดมย่อมเห็นว่า เป็นลาภอันประเสริฐ จึงยินดีต้อนรับหม่อมเจ้าหญิงฉวีวาทและละครในของไทยเข้าไปอยู่ในพระราชวังเพื่อเป็นละครในของเขมรต่อไป

3.2 ด้านวัฒนธรรมการอาบน้ำ

Pramoj (2000) ตั้งข้อสังเกตว่า ชาติต่าง ๆ มีวัฒนธรรมแก้ผ้าอาบน้ำ เช่น ในประเทศอินโดนีเซียนิยมแก้ผ้าอาบน้ำช่วงกลางวันโดยที่คนรอบข้างไม่รู้สึกลาย ตรงข้ามกับวัฒนธรรมไทยที่คนอาบน้ำต้องนุ่งผ้าหรือแม้แต่เวลาอาบน้ำในคลองที่เห็นเพียงคอกก็ยังต้องนุ่งผ้าอาบน้ำ สมัยโบราณคนไทยนิยมใช้ขันตักน้ำอาบ และการนุ่งผ้าก็ดูจะสมเหตุสมผล เพราะเป็นการอาบกลางแจ้ง หากใครเดินผ่านหรือแฉะมาด้วย คนอาบก็ไม่รู้สึกเขิน ที่น่าสนใจ คือ แม้เป็นการอาบน้ำคนเดียวในห้องที่ปิดไว้มิดชิด คนไทยก็นิยมอาบน้ำทั้งที่นุ่งผ้าโดยมีเหตุผลว่า อายผีสงเทวดา วัฒนธรรม

การอาบน้ำแบบแก้ผ้าเข้าสู่สังคมไทยหลังไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกแล้ว ประกอบกับอุปกรณในการอาบน้ำที่เปลี่ยนไปจากเดิม ทำให้วัฒนธรรมการอาบน้ำของชาวไทยมีวิวัฒนาการดังที่เห็นในปัจจุบัน

การอาบน้ำทั้งที่นุ่งผ้าของชาวไทยยังปรากฏในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน หลังหมดอัศรรักษ์กับนางพิมพิลาไลย ขุนแผนก็ชวนนางพิมพิลาไลยออกไปอาบน้ำ เป็นการอาบน้ำบนนอกชานโดยมีอ่างน้ำใหญ่รองเพียงต่ำสำหรับนั่งอาบ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวว่า คำกลอนในเสภาว่า “เจ้าพรายซักชายสไบหม่ม ฉันทายนมไฉ้หม่อม นะอย่าเล่น ยังไม่เคยอาบน้ำตัวเปล่าเป็น เขาจะเห็นแล้วอย่ากวนฉันทนอยเลย” ได้สะท้อนวัฒนธรรมการอาบน้ำของชาวไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะชาวไทยภาคกลางที่ต้องนุ่งผ้าอาบ

ชาวไทยภาคเหนือรวมถึงภาคอีสานกับชาวไทยภาคกลางสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและช่วงต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันหลายประการรวมถึงวัฒนธรรมการอาบน้ำ คือ นิยมแก้ผ้าอาบ ซึ่งกระเดียดไปทางวัฒนธรรมอินโดนีเซียมากกว่าไทยภาคกลาง สมัยที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ถูกเกณฑ์เป็นทหารที่เมืองลำปางในช่วง ค.ศ. 1940 - 1941 ชาวไทยภาคเหนือยังรักษาประเพณีแก้ผ้าอาบน้ำ Pramoj (2000) กล่าวว่า ระหว่างประจำการที่ ร.พัน 30 จังหวัดลำปาง ทหารเกณฑ์ทุกคนจะถูกสั่งให้เข้าแถวลงไปอาบน้ำในแม่น้ำวังเป็นประจำทุกวัน โดยต้องถอดกางเกง แก้ผ้า แล้วใช้มือทั้งสองข้างจับขยาล่างของผ้าขึ้นแล้วค่อย ๆ ม้วนขึ้นเพื่อไม่ให้เปียก เมื่อม้วนใกล้ถึงที่สำคัญ สว ๆ ก็จะมีผลต้วลงในน้ำอย่างรวดเร็ว พร้อมกับชักผ้าขึ้นขึ้นมาในแบบที่ไม่มีใครทันสังเกตและโยนไปไว้บนตลิ่ง เวลาจะขึ้นมาจากน้ำ สว ๆ จะว่ายน้ำนอนคว่ำเข้ามาหยิบผ้าขึ้นที่ตลิ่งนำมาในที่ที่น้ำลึกพอสมควร จากนั้นก็ค่อย ๆ สวมผ้าขึ้นลงมาทั้งตัว พร้อมยืนขึ้นแล้วคลี่ผ้าให้ต่ำลงจนสามารถนุ่งผ้ากระโจมอกอย่างสุภาพเรียบร้อยและชำนาญ

วัฒนธรรมการอาบน้ำของชาวไทยโดยเฉพาะชาวไทยภาคกลางในยุคก่อนจะได้รับอิทธิพลของตะวันตกไม่เพียงเป็นเครื่องแบ่งแยกระหว่างชาวไทยกับชนบางกลุ่มในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างประชาชนในประเทศอินโดนีเซีย แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของไทยในแต่ละภูมิภาค เนื่องจากชาวไทยภาคเหนือและภาคอีสานในสมัยเดียวกันนี้มีประเพณีแก้ผ้าอาบน้ำเช่นเดียวกับคนต่างชาติต่างภาษา ทั้งที่เป็นพลเมืองในราชอาณาจักรเดียวกัน

ความแตกต่างด้านศิลปะและวัฒนธรรมระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน เช่น เขมร ลาว และอินโดนีเซีย ฯลฯ มีหลายประการ แต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เพียงกล่าวถึงสองประเด็น ได้แก่ ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมการอาบน้ำ การมีขนหลังและละครในไม่เพียงทำให้ไทยแตกต่างจากประเทศที่มีชายแดนติดต่อกัน แต่ยังเป็นปัจจัยสะท้อนสถานภาพที่เหนือกว่าของไทยเมื่อเทียบกับประเทศราชอย่างลาวและเขมร ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมการอาบน้ำแม้จะมีไม่มาก แต่ก็ทำให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยในอดีตที่นิยมนุ่งผ้าอาบน้ำ แตกต่างจากประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย ฯลฯ ที่มักจะอาบน้ำแบบแก้ผ้า

อภิปรายผล

การแบ่งกลุ่มระหว่างชาติโดยอาศัยความแตกต่างทางการเมืองการปกครองเป็นหลักเกณฑ์ มีมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีการแบ่งค่ายทางการเมืองเป็นค่ายเสรีนำโดยสหรัฐอเมริกา และค่ายคอมมิวนิสต์นำโดยโซเวียตรัสเซียและจีน อย่างไรก็ตาม การล่มสลายของโซเวียตรัสเซียและประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก รวมถึงบทเรียนที่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจก็ทำให้ประเทศมีบทบาทสำคัญบนเวทีโลกได้ไม่แพ้ความเข้มแข็งทางการเมืองการทหารอย่างกรณีของญี่ปุ่น ซึ่งเคยแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง แต่ได้พัฒนาประเทศจนมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสามของโลก หรือสิงคโปร์ซึ่งมีขนาดเล็กที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เป็นศูนย์กลางทางการพาณิชย์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ฯลฯ ความแตกต่างด้านระบอบการปกครองจึงไม่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ในระดับนานาชาติต่อไป ทำให้การแบ่งกลุ่มระหว่างชาติมีขึ้นในรูปแบบอื่น ๆ เป็นต้นว่า ช่วง ค.ศ. 2017 - 2021 ที่โดนัลด์ ทรัมป์ ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาและเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงกับรัฐบาลจีน ได้มีการแบ่งแยกทางการเมืองเป็นฝ่ายสนับสนุนสหรัฐอเมริกา ฝ่ายที่เป็นพันธมิตรกับรัฐบาลจีน และฝ่ายที่เป็นกลางซึ่งพยายามประนีประนอมกับประเทศมหาอำนาจทั้งสอง หรือช่วงที่สงครามรัสเซีย-ยูเครน เริ่มเปิดฉากใน ค.ศ. 2022 มีการแบ่งกลุ่มระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนยูเครนกับฝ่ายที่อยู่เคียงข้างรัสเซียอย่างเงียบ ๆ

การแบ่งกลุ่มจากความแตกต่างด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่และศิลปวัฒนธรรมนั้น เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ในมิติทางวัฒนธรรมมีความเข้มข้นและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีการไหลเวียนทางวัฒนธรรมทั่วโลก และรูปแบบของวัฒนธรรมก็คล้ายกันจนแทบจะไม่มีแบ่งแยกระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมตะวันออกเหมือนในอดีต กระนั้น การแบ่งกลุ่มด้านนี้ก็มิพลวัตในลักษณะอื่น ๆ เช่น กระแส "quiet luxury" มีอิทธิพลถึงขั้นกลายเป็นเทรนด์ที่ถูกพูดถึงมากที่สุดใน ค.ศ. 2023 (Hongwarangkun, 2023) "quiet luxury" แปลความหมายตรง ๆ ว่า "หรูแบบเงียบ" ซึ่งในอดีตเคยถูกใช้เป็นเกณฑ์แบ่งแยกระหว่างเศรษฐกิจรุ่นเก่ากับกลุ่มที่ร่ำรวยขึ้นมาใหม่ กล่าวคือ เศรษฐีที่สืบมรดกตกทอดมาหลายชั่วอายุคนมีแนวโน้มที่จะปิดบังความมั่งคั่งของตนเอง ขณะที่คนรวยรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ชอบแสดงตนต่อโลก แนวคิดดังกล่าวเข้ามาสู่วงการแฟชั่นในลักษณะที่ว่า คนที่มีอำนาจทางการเงินอย่างแท้จริงนิยมแต่งตัวเรียบหรู เช่น การใช้สินค้าที่ทำจากวัตถุดิบคุณภาพสูง ตัดเย็บอย่างประณีต และส่วนใหญ่เป็นสีพื้นไม่ฉูดฉาด ที่สำคัญคนกลุ่มนี้ไม่พยายามเปิดเผยยี่ห้อสินค้าราคาสูงลิ่วที่ตนใช้อยู่ สวนทางกับผู้มั่งคั่งรุ่นใหม่ที่มักจะนำเสนอการมีทรัพย์สินอย่างกระตือรือร้น โดยสินค้าที่เลือกใช้นอกจากจะต้องเป็นยี่ห้อดังแล้ว ยังต้องมีโลโก้ขนาดใหญ่ประดับในตำแหน่งที่สังเกตเห็นได้ง่ายด้วย

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไม่แสดงความเห็นหรือมีการวิพากษ์วิจารณ์ระบบวรรณะอย่างตรงไปตรงมา อาจเกิดจากการตก "ที่นั่งลำบาก" สืบเนื่องจากชาติกำเนิดและบทบาททางการเมืองของเขา การสืบเชื้อสายจากตระกูลวงศ์ในพระมหากษัตริย์ส่งผลให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีความผูกพัน เชิดชู และปกป้องระบบประเพณีนิยมและกษัตริย์นิยมอย่างเข้มแข็ง ขณะเดียวกันบทบาทในฐานะนักการเมืองที่ต้องการเสียงสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ทำให้เขาต้องเอาใจใส่คนที่อยู่ในระดับล่าง เห็นได้จากนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบาย "เงินผัน" และการกระจายอำนาจ

สู่ท้องถิ่นในสมัยที่เขาเป็นนายกรัฐมนตรี (ค.ศ. 1975 - 1976) รวมถึงการชูประเด็นประชาธิปไตยจนได้รับฉายาว่าเป็นเสาหลักแห่งประชาธิปไตยไทย อย่างไรก็ตาม การประมวลผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ชี้ให้เห็นว่าเขาเห็นด้วยกับการอนุรักษ์ระบอบวาระในสังคมไทย และมองว่า การรู้จักที่ต่ำที่สูงไม่เพียงเป็นมารยาทและเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ แต่ยังเป็นปัจจัยทำให้การจัดระเบียบสังคมเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยตลอดมา สิ่งที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พยายามอธิบายควบคู่กัน คือ ระบอบวาระในสังคมไทยไม่เหมือนกับระบอบวาระในประเทศอินเดียหรือที่อื่น ชนชั้นสูงและชนชั้นกลางของไทยไม่ได้เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน กลับอาศัยอย่างกลมเกลียวและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเสมอ Pramoj (2000) กล่าวว่า สังคมไทยสมัยโบราณมีเพียงสองชนชั้น ได้แก่ เจ้าและไพร่ เช่นเดียวกับชาวกรีกและชาวโรมันที่แบ่งคนเป็น "Patris" หมายถึง ชนชั้นสูง และ "Plebs" ที่แปลว่า สามัญชน เจ้าและไพร่ในสังคมไทยมีความเป็นอยู่รวมถึงอาหารการกินที่ใกล้เคียงกันมาก อาหารบางอย่างที่เป็นของไพร่ เช่น แกงส้มโคล้ง แกงเลียง หรือแกงส้ม ฯลฯ ก็เข้ามาเป็นของรับประทานของเจ้านายอย่างขาดไม่ได้ ลักษณะที่เป็นสังคมแห่งการพึ่งพายังแสดงออกจากการที่ไพร่ได้กินข้าวต่อจากเจ้านาย ทำให้เกิดคำศัพท์ "ข้าวเจ้า" ที่ใช้กันทุกวันนี้ นวนิยายเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังทำให้ทราบว่า นอกจากข้าวปลาอาหารที่มีความใกล้เคียงกันแล้วของขบเคี้ยว เช่น ชื่นหมากใบพลูก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนว่า ความเป็นอยู่ของเจ้านายและสามัญชนไทยสมัยรัชกาลที่ 5 แทบจะไม่แตกต่างกัน เรื่องที่ตัวละครเอกแม่พลอยเข้าถวายตัวตามคำสั่งของแม่ทำให้เธอได้เห็นสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินขึ้นผู้ใหญเป็นครั้งแรก แม้จะยังไร้เดียงสาและมีอาการประหม่าตามบรรยายภาคในห้องประทับ แต่แม่พลอยก็สามารถจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินและสภาพแวดล้อมได้ เป็นต้นว่า มีกระโถน เขียนหมาก และของกระจุกกระจิกวางอยู่รอบพระองค์จิปาณะ ซึ่งแทบไม่ต่างจากของใช้ที่พบเห็นทั่วไปในบ้านของคนไทยสมัยนั้นที่สำคัญ ราชวงศ์ไทยเป็นศูนย์รวมชีวิตจิตใจของประชาชนทั้งประเทศ และทรงพลังในฐานะปัจจัยค้ำจุนการดำรงอยู่ของชาติ แนวคิดนี้แสดงผ่านอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงพฤติกรรมของตัวละครเอกตลอดทั้งเรื่อง เช่น ความรู้สึกในช่วงแรกที่แม่พลอยเข้ามาถวายตัวในตำหนักของสมเด็จพระเจ้า "สิ่งที่ดึงดูดความสังเกตของพลอยมากกว่าอื่น ๆ ในพระองค์เสด็จ ก็คือ พระเนตรทั้งคู่ซึ่งดำขลับและเป็นประกาย พระเนตรคู่นั้นดูเหมือนจะมองดูพลอยและมองทะลุไปตลอดทั้งตัว พลอยรู้สึกทันทีว่า พระเนตรคู่นั้นมีอำนาจบังคับคนได้ แต่ขณะเดียวกันก็รู้สึกด้วยว่า พระเนตรคู่นั้นเต็มไปด้วยความเมตตา อาจยึดถือเป็นสิ่งที่พึ่งอันแท้จริงได้เช่นกัน" (Pramoj, 2011d) หรือความรู้สึกเหมือน "บ้านแตกสาแหรกขาด" ของแม่พลอยขณะทราบข่าวการสวรรคตของรัชกาลที่ 5 จากยายเย็บที่เป็นคนรับใช้ "พลอยเกิดมาในแผ่นดินของท่านที่รู้สึกว่าเป็นสุขแต่น้อยคุ่มใหญ่ มีชีวิตอยู่ได้ด้วยความแน่นอน เหมือนกับว่ามีต้นโพธิ์อันใหญ่คุ่มกันอยู่ให้ได้รับความร่มเย็นเพราะพระบารมี ตระกูลของพลอยทั้งตระกูลตลอดมาจนถึงเจ้าคุณพ่อก็ล้วนแล้วแต่ได้รับราชการ ตั้งเนื้อตั้งตัวประกอบกันมาได้เป็นสุขจนถึงขั้นบุตรหลานเพราะมหากรุณาธิคุณ บรรพบุรุษของคุณเปรมลงเรือสำเภามาจากเมืองจีนก็ได้ทรงชุบเลี้ยงจนได้เป็นขุนนาง คุณเปรมก็เป็นมหาดเล็กใกล้ชิดพระองค์ พลอยเองนั้นตั้งแต่เด็กมาก็อยู่ในวัง ชีวิตทุกด้านในวังนั้นก็แวดล้อมพระองค์อยู่และดำรงอยู่ได้ด้วยพระเจ้าอยู่หัว เหมือนกับ

พระอาทิตย์อันเป็นศูนย์ที่ตั้งของดาวต่าง ๆ ในจักรวาล ... ถ้าหากว่า ยายเทียบไม่เหลวไหลและชาวนี่เป็นความจริง ก็เท่ากับว่า หลักหรือแกนของโลกมนุษย์ที่พลอยรู้จักกันนั้นสลายลง” (Pramoj, 2011d)

การแบ่งวรรณะระหว่างชาติจากผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ขยายขอบเขตของการศึกษา ประเด็นการแบ่งวรรณะให้มีความหลากหลายและกว้างขวางมากขึ้นแทนที่จะมองเฉพาะความแตกต่างด้านสีผิว สะท้อนวิธีคิดที่แปลกใหม่ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในประเด็นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานถึง 4,000 ปี ทั้งยังเป็นการชี้แนะผู้อ่านโดยทางอ้อมว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การแบ่งวรรณะในแง่ที่เป็นการแบ่งกลุ่มจึงดำรงอยู่เสมอมาและจะยังคงปรากฏอีกเรื่อยไปในอนาคต เพียงแต่อาจแสดงออกในรูปลักษณะที่แตกต่างจากเดิม อันเป็นผลจากกระบวนการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนโดยภาพรวมด้วย

สรุป

การศึกษาประเด็นการแบ่งวรรณะระหว่างชาติจากผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้ได้ผลที่น่าสนใจ คือ ลักษณะการปกครองอาณานิคมทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสแตกต่างจากโปรตุเกส และมีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าล่าอาณานิคมกับชาวพื้นเมืองในแต่ละภูมิภาค ส่วนจำนวนปีที่สุดผ่านมาเลเซียอยู่ในตำแหน่ง “ประมุขแห่งรัฐ” ก็ทำให้พระองค์แตกต่างจากพระมหากษัตริย์ในประเทศอื่น ขณะที่กระดุม 5 เม็ดบนเสื้อราชปะแตนทำให้ไทยแตกต่างจากเขมร วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของฝรั่งที่เข้ามาทำป่าไม้ในเมืองลำปางทำให้ชาวตะวันตกกลุ่มนี้แตกต่างจากคนพื้นเมือง ไชนหลวงและละครในซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของราชสำนักไทยเป็นเครื่องแบ่งแยกระหว่างไทยกับประเทศราช ส่วนวัฒนธรรมการอาบน้ำได้แบ่งแยกชาวไทยภาคกลางกับชาวไทยภาคเหนือและภาคอีสาน และทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างไทยกับชนบางกลุ่มในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สะท้อนความเป็นพหุสูตรและอัตถ์คคที่มีอยู่ในตัวเขาอย่างพร้อมเพรียงกัน จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงวิชาการของไทย โดยเฉพาะการศึกษาด้านภาษา วรรณกรรม และคติชนวิทยา การประมวลผลงานของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในประเด็นอื่น ๆ นอกเหนือจากการแบ่งวรรณะระหว่างชาติ สมควรเป็นภารกิจร่วมของนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้ ไม่เพียงเป็นการเชิดชูเกียรติและแสดงความสำนึกในคุณูปการที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีต่อชาวไทยในฐานะปราชญ์บุคค ทว่ายังช่วยป้องกันไม่ให้ข้อมูลชุดนี้สูญหาย หรืออาจพ้นจากการรับรู้ของคนรุ่นใหม่ไปได้

เอกสารอ้างอิง

- Hongwarangkun, W. (2023). *Looking through 7 ideas of “Quiet Luxury”* Retrieved 30 October 2023, from <https://www.vogue.co.th/fashion/article/quiet-luxury-style>. (in Thai)
- Keawsufong, S. (2018). The continuity of caste system in Indian society. *Panidhana: Journal of Philosophy and Religion*, 14(1), 115-134. (in Thai)

- Pramoj, K. (1961). *Skeleton in the cupboard*. Phra Nakhon: Chairit. (in Thai)
- Pramoj, K. (1971). *Inner cities-outer cities*. Phra Nakhon: Bannakhan. (in Thai)
- Pramoj, K. (1979). *Knowing the neighbours*. Bangkok: Siamrath. (in Thai)
- Pramoj, K. (1993). *Kukrit Pramoj, 82 years old, Kukrit-style management*. Bangkok: Siamrath. (in Thai)
- Pramoj, K. (2000). *Khunchang Khunphaen, Reread Edition*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2002). *Battle of complexions*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2005). *Dignity Farang*. Bangkok: Nanmeebooks. (in Thai)
- Pramoj, K. (2010). *The three cities*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2011a). *Kukrit, the best of Thainess*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2011b). *A collection of democratic chronicles*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2011c). *Malay Dagger dance*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2011d). *Four reigns* (15th ed.). Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2013b). *The hot war*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Pramoj, K. (2015). *The Earth and its people*. Bangkok: Dokya 2000. (in Thai)
- Sathiankoset-Nakapratheep. (2008). *Hitopadesa* (4th ed.). Bangkok: Siam. (in Thai)
- Tewitcho, A., & Singsuriya, P. (2011). An analysis of "Buddhism and caste systems". *Journal of Buddhist studies, Chulalongkorn University*, 18(1), 67-84. (in Thai)
- The Royal Institute. (2013). *Thai dictionary by the Royal Institute 2011* (2nd ed.). Bangkok: Nanmeebooks. (in Thai)
- Wannakit, R. (2013). *Succession to the Throne*. Retrieved 19 February 2023, from <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การสืบราชสันตติวงศ์> (in Thai)
- Wansu, R. (2020). Caste system of Indian Muslims. *Panidhana: Journal of Philosophy and Religion*, 16(1), 159-198. (in Thai)